

GAZETA TRANSILVANIEI.

Gazeta este de 2 ori: Joi și Duminecă, F61'a, cându concedu ajutoriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe 1/2 3 fl. v. a. Tiera esterna 12 fl. v. a. pe unu anu s6u 2 1/2 galbini mon. sursacaria.

Anulu XXXIX.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de flacare publicara.

Nr. 101

Braslovu 30 Decembre 11 Iannariu

1876/7.

De anulu nou.

Anulu ce trecu, a pusu in agitatiune continua si chiaru febrile pe tote pop6rale Europei si cu atatu mai vertosu pe ale acestei monarchie, in care se afla si partea natiunei n6stre romanesci in numeru de trei milione. T6te cestiunile de vi6tia cate s'au pusu la ordinea dilei in anulu espiratu, ne atingu si pe noi in celu mai strinsu intielesu alu cuventului, prin urmare ele ne obliga, c6 se ne interessamu de ele si se le studiamu f6rte seriosu. T6te bunurile din lume, chiaru panea, pe care o ceremu dela Ddiu in Tatalu-nostru, depende in parte essentielle dela deslegarea cunoscuteloru cestiuni, ori-cumu se voru numi acele, interne, esterne, dualismu, finantie, banca, vama, libertate, despotismu, dreptate, tirania, s6u cestiune orientale, slavoturc6sca, ori russo-turc6sca, s6u — conflagratiune europ6na, in care se fia engag6ta averea si vi6ti'a miriadeloru de romani. La periculele, caroru eramu espusi, se mai adause in momentele de facia unulu supremu, care pune in jocu chiaru existenti'a statului Romaniei. N6u'a constitutiune turc6sca are in sinesi nu numai simburele unui bellu russo-turc6sca, ci si alu crancenului turco-romanescu, carui asemenea nu s'au mai vedietu din partea Romaniei dela Stefanu-celu-mare pana in diu'a de astadi. Sultanulu -si arrog6 dreptulu ne mai auditu, de a da si natiunei romanesci numele de otomanu, de supusi otomani. Camerele, principele Carolu, gubernulu seu, natiunea intr6ga considera acea fapta a sultanului Abdul-Hamid si a Vezirului seu curatu c6 calcare a toturoru drepturiloru tiei, insocita de insult'a cea mai dor6s6a, care se p6te intempla unui poporu ajunsu la conscienti'a demnitatii sale si care se scie stima pe sinesi. In acestu punctu nu este permissa nici cea mai mica concessiune.

Romani'a nu va pot6 se sc6tia in campulu sangelui mai multi c6 optudieci de mii ostasi bine exercitati, d6ra acea 6ste mica scie pentru ce are se se bata si in care cumpana se-si arunce baionetele sale. Suntu cativa ani de candu P6rt'a otomana si barbatii sei de statu afl6 placere satanica, c6 se-si bata jocu de Romani'a, de drepturile si de tote interesele locuitoriloru ei. Astadi acei turci vinu c6 se denege Romaniei insasi existenti'a ei nationale si politica; ei pretindu c6 Domnulu tiei alesu cu dreptu hereditariu, se i6 titlulu de „chefu“ (gubernatoru, emiru, beiu?), 6ra natiunea se renuntie la dreptulu seu suveranu de legislatiune, apoi se tramita deputati si senatori la parlamentulu centrale din Constantinopole, alaturea cu turcii, cu arabii, cu bosniacii si arnautii, cu berberii, cu negrii, cu cabilii, cu drusii, curdii, nozairii si tieganii, scurtu, cu toti semi-selbaticii Asiei si ai Africeii.

Asia stamu cu inceputulu anului 1877: flacarele Bellonei au inceputu se prelinga coperisiele caseloru n6stre din c6ce de munti. Multime nenumarata de locuitori ai Transilvaniei, inca si din Ungari'a, impinsi de amar'a loru s6rte de aici, s'au stramutatu cu locuinti'a in diverse regiuni ale Romaniei. Starea loru actuala nici decumu nu p6te se fia indiferenta pentru noi cei remasi aici. Suntu sute de teneri esiti de prin sc6le, inse nicairi aplicati in patri'a loru, prin urmare emigrati, cari astadi se afla inrolati in liniile armatei romanesci.

In ac6sta situatiune critica este datori'a fiacarui romanu patriotu, care scie carte mai multa s6u mai pucina, c6 se se afie in curentulu evenimenteloru, se nu o patia cumuva c6 fetele din evangelia, din ale caroru candelu lipsiea untulu de lemnu, prin urmare lipsiea lumin'a si domin6 intunereculu. 6cca inse, ca tocma asia o patira confratii nostri din Ungari'a si Banatu. Unu milionu si siese sute mii romani ajunsera, c6 se nu aiba nici-unu diariu politicu in limb'a n6stra si asia se le caute a citi in alte limbi legionu de fabule si calumnie infame aruncate asupra numelu romanescu, se fia supusi la pericolulu de a trage multime de informatiuni false, evenimente esplicate pe dosu, sofisme si neadeveruri scandaloase, de care avemu esemple pe fia-care di.

Amu dor6 se aflamu dela mana competente, care au potutu se fia cauzele acestei desolatiuni in care a ajunsu publiculu romanescu din Ungari'a, pentru-ca ori cate cauze ni s'au comunicatu pana acumu in ac6sta materia, nu ne satisfac de locu. Pop6ra mici de cate 2—3 sute de mii de suflete au cate 3—4 diaria politice in limb'a loru; 6ra 16 sute de mii de romani se nu aiba nici unulu? Romanii din Ungari'a si Banatu stau in respectu materiale mai bine decatu ardelenii.

Ac6sta stagnatiune a romaniloru din Ungari'a impune celoru din Transilvani'a dator6a indoita de a nu se retrage si ei tocma acuma, in momentele supreme, dela postululu loru, ci a persevera pana in capetu. Celu pucinu noi suntemu decisi intru ac6sta, si depende numai dela imbraciosiarea publiculu lectoriu, c6 se d6mu „Gazetei“ intedere multu mai mare decatu este ac6sta de acumu, ceea ce se p6te, indata-ce numerulu abonantiloru va ajunge la celu de inainte cu 12 ani.

Asia d6ra, inainte cu Ddiu.

Red.

Programe si anunturi de ale diarialoru ungaro-transilvane.

Suntu cativa ani de candu s'a observatu, ca diariale maghiare si germane cu finea fiacarui anu -si manifest6 mai multu s6u mai pucinu nemultimea loru cu trecutulu; asta-data inse pessimismulu loru semena ca au ajunsu la acea culme, de unde se incepe desperatiunea. Pana in an. 1849 eramu dedati se vedemu, ca foile revolutionarie din Ungari'a insulta pe cele conservative de Peciovicu, nomenclatura de batjocura, sub care se intielegea partisanii Casei imperatesci si era sinonimu cu tradatoriu de natiune si de patria. Astadi fanatismulu iea 6rasi dimensiunile vechi. Pana eri alaltaeri tradatori de patria era in ochii acestoru fanatici numai romanii si slavii, acumu inse chiaru foile ministeriale au intru nimicu se spuna lectoriloru in anunturi de pr6numeratiune, ca conservativii, ca aristocrati'a s'au confederatu cu inemicii patriei, adeca cu romanii („Kelet“ contra „6bred6s“). Astadi chiaru si sasii, vechii confederati, membrii ai uniunei celoru trei natiuni, n'au altu titlu mai frumosu si mai alesu, decatu celu care se d6 romaniloru, adeca tradatoriu. Intieptulu „Pesti Napl6“ merge si mai departe: elu s'a revoltatu chiaru in contra ceriului, care -si uit6 de a sa demnitate, din cauza, ca inca totu mai toler6dia pe faci'a pamentulu rusii, serbi, montenegrini, pe

Gorciacoff si Ignatieff, Ristici si pe toti inemicii turciloru, 6ra diplomatii Europei trecu in ochii acelu diariu de femei, care b6u cafea. „Pester Lloyd“ afla, ca ministeriulu, camerele Romaniei si armat'a ei suntu o adunatura de sarantoci ticalosi, cari n'au nici bani si mai pucinu curagiu de a resiste rusiloru si a primi cu braciiale deschise pe turci, cu basi-bozucii, cu spachii si cu tote batali6nele cate suntu recrutate din bandele adunate din Asi'a mica, Siri'a si Arabi'a. Acelu diariu alu speculantiloru nu vrea se scia de aceea ce recun6sca cu placere tote opiniunea publica europ6na cea impartiale si necorrupta, ca adeca Romani'a -si implini in decursulu anului 1876 dator6a sa cu lealitate perfecta catra Europ'a, in spiritulu tractatulu de Parisu, si ca in Augustu, pre candu cabinetulu din Bucuresci facu intrebare la cabinetele poteriloru mari despre trecerea voluntariloru rusii la Serbi'a, i se respunde: Nu ve oppuneti, lasati'i se tr6ca, face-ti-ve ca nu'i vedeti, d6ca au pasp6rte in regula; mai departe e tr6b'a Europei, nu a romaniloru. „P. Lloyd“ si complicitii sei nu vedu, ca volindu se sc6tia castanele din spudi'a russ6sca cu degetele romaniloru, cenusi'a cu focu are se sara de siguru si in ochii maghiariloru.

Suntu cateva luni, de candu diariale maghiare incepura se-si faca ele inese spaima dicundu, c6 si in anulu 1830, ca rusii au se ocupe Transilvani'a, si se pare, ca acea rum6re f6 latita si prin diariale Angliei mai multu dela B.-Pest'a, inadinsu, cu scopu de a insufla frica Vienei, de a compromitte totu-odata pe romani. Ei atata mai repetira ac6sta eventualitate, pana candu mai pe urma incepura se o cr6da ei insii. Acum inse diariale subventionate se dau de catra padure si c6 gratulatiune de anulu nou striga din respoteri: Pana candu ac6sta ti6ra Transilvani'a va fi ocupata acumu de Russi'a, mai apoi de Romani'a? Ac6sta situatiune nu mai e de suferitu. Susu maghiari pana la unulu, la arme maghiari cu toti „honvedii“ nostri, se ne aparamu ti6r'a, cor6n'a, pe rege („M. Polg6r“ din 31 Decembre articlu de fondu).

C6a acea fantoma turbura spiritele si in regiunile superiori dela Budapest'a, se cun6sca curatu din tonulu diarialoru capitalei, authenticatu cumu amu dice, prin estraordinariulu scandalu publicatu dela Caransebesiu in „Albin'a“ nr. 114 din 17/30 Dec. a. c. sub titlu: Tremu pr6sta, spionagiu si mai prostu, in care se spune despre unele cercularie episcopesci secrete, inaintate din porunc'a ministeriului de interne si a celui de culte (nr. 1518 din 21 Nov. 1876) catra protopopi, in care se dice ca: „intre locuitorii romani din patria se la-tiesce scornit'a fama, ca prin influinti'a si ajutorulu imperatiei russesci, in primav6r'a venit6ria „Ardealulu ar' avea a se anexa la Romani'a“. — „Episcopii deci se fia provocati a dispune in propriulu loru cercu de activitate cele ce voru afla „cu cale si de lipsa; d6ra tote in modu confidentiale, pe cale privata, fora sgomotu“. De aci incolo urm6dia cuprinsulu necalificabile alu cerculariului episcopescu, care se p6te citi in sunu citatulu diariu romanescu.

De voru fi mai esitu si dela alti archierei asemenea cercularie, se va afla mai tardiu. Fia cum va fi, pe noi nu ne voru surprinde intru nimicu.

Suntă ani cincideci, adăca din tēnetiēle nōstre, de candu amu mai vediutu multe de aceste si preste aceste, precum calcari de cancelarii episcopesci, pedepse pentru-ca au cutediatu se faca visitatiuni canonice, infruntari aspre, ca-ci nu silesu pe cleru si poporu in jugulu cutarei politice dominante, amerintiari cu destituire si exiliu. Amu spus'o acēsta in an. 1866 si in anii mai din cōce, dupa alegerea metropolitulu Procopiu si chiaru in anulu trecutu la alta ocasiune. Cūnōscemu si legile aprobatali, care inca nu suntu abrogate si dupa care, (dica altii ce le place) mai suntu gubernati pana in diu'a de astadi romanii si clerurile loru prin man'a libera inaugurata in an. 1867 curatu in sensulu si spiritulu Approbateloru, adăca prin despotismu ministeriale. In totu casulu inse porunci de aceste si cercularie suntu si remanu insulta a demnitatiē episcopesci, degradata la stare de politiaiu, ēra anume in casulu si situatiunea de facia, ele suntu insulta aruncata si in facia celoru trei imperati, persiflagiu, satira a confederatiunei si amicitiei loru, demintire a neutralitatiē austro-unguresci.

Acēsta e desperat'a situatiune, ce -si prepara unguerenii cu lung'a serie de nebunii comisse de ei in cursu de diece ani.

Catu e de terribile poterea consciintei rele, care intiēpa si rōde neincetatu, se pōte cūnōce si din urmatōriele casuri prōspete publicate prin cele mai multe diaria maghiare.

In urbea Kikinda se latise si confirmase faim'a, ca in ajunulu Craciunulu gregorianu, candu cei de ritulu latinu mergu la baserica nōptea, cei de ritulu gr. orientale au se omōre pe toti locuitorii nemti si maghiari. Politia si ostasime patrolara tōta nōptea, pandindu si privighiandu; dēra spre mirarea celoru spaimantati nici-unu serbu ori romanu nu s'au destēptatu nici macaru din somnu, si numai in alta di au aflatu ce era se patia, dēca ar' fi esitu din casele loru. Ce mai tragicomedia. Tocma asia se intēplase la Brasiovu in Aprile 1848 intre sasi si romani.

In tienuturile Desiulu din Transilvani'a subprefectii si spionii venēdia barbatesce dupa agenti si spioni russesci, cari ar' ambla di si nōpte pintre romani cu pungile pline de imperiali si ruble russesci, ēra „Kelet“ din 3 Ian. 1877 n. impintena pe prefectulu comitatulu, cā se nu desiste, pana ce nu va pune man'a pe toti. Numai apoi, dēca le va lua pungile cu bani russesci, se-i transmita la jidovii din Iassi, cā se-i schimbe cu note austriace.

„Nemzeti H.“, „Kelet“, „M. Polgár“ se turbura tare, pentru-ca a esitu la lumin'a dilei ordonanti'a secreta a ministriloru data catra archiereii romanesci, cā se faca servitiu de politiaiu, si au impertinenti'a de a incrimina pe acestia, pentru-ca a datu Ddieu de s'a revelatu si astadata acelu atentatu asupra demnitatiē si vocatiunei sacre a archipastoriloru. Prosti mai suntu acei publicisti maghiari. Mei ōmeni, dēra cumu pōte se remana secretu unu fermanu cā acela, in care se comitte archipastoriloru cā se urmedie precum vediuramū ca urmā parintele episcopu Ioanu Popasu dela Caransebesiu, adăca se dea cerculariu catra protopopi, se comande acestora cā se dascalēca pe preuti si pe frantasii poporulu? Apoi nu vediurati voi, ca unii preuti mai sinceri si naivi, voidnu se 'si implinēca cu totu zelulu dator'i impusa loru, se urcara pe amyonu si vorbira de acolo catra poporu dicundu-le: ōmeni buni, inaltulu ministeriu ungurescu a poruncitu preasantitululu si prin elu nōue, se ve invetiamu, cā se nu credeti la nebunatici si flusturati de aceia, cari citescu gazete unguresci si ve spunu din acele, ca de va fi bataia mare de imperati, atunci imperatulu Russiei va da Ardealulu la tiēr'a romanēca. Vedeti se nu me bagati si pe mine in nevoia, se me faceti cā se'mi perdu si saracutiulu ajutoriu de 50 fl., ca voi nu aveti de unde se mi'lu impliniti“. Dupa acea predica simpla ōmenii esira din baserica dandu din capete

si dicundu: „Mei Petre me, noi suntemu prosti, dēra dicu dieu, ca domnii cei mari suntu si mai prosti decatu noi. Bine dice unchiasiulu Ilie, ca unde'i minte multa, este si nebunā multa. Noi scimu din mosi de stramosi, ca prieteni buni cā imperatulu nostru si imperatulu muscaliloru nu mai suntu altii pe lume, si amendoi au tieri destule, nu le mai trebue se-si iē unulu dela altulu. Da ōre ungrui de ce se temu asia tare de muscali?

Totu diariale maghiare comunica si altu lucru fabulosu, ca adăca in basericele serbesci se facu rogatiuni pentru Alexandru imperatulu Russiei. Acuse de aceste, scōse asupra serbiloru si romaniloru, sunt la moda inca din dilele imperatulu Nicolae.

Altu ceva ne spune „Magyar Polgár“ din 5 Ianuariu inse totu asia cornuratu. „Diplomatii“ poporulu romanescu din Transilvani'a cu numele: Dr. I. Ratiu, Dr. Gr. Silasi, „professorulu“ G. Baritiu, Ioanu Moldovanu, Aronu Densusianu lucrēdia in Vien'a cu totu adinsulu, cā se aduca ērasi absolutismulu in tiēra, si apoi se se faca stergatori de cisme la nemti, ēra pe poporu -lu ametiescu cu numele „imperatulu“. Dupa mai multe insulte ce arunca cunoscutulu renegatu asupra susu numitoru barbati, apoi ataca greu si onōrea personale a celoru doi advocati si mai vertosu a dlui Densusianu, despre care afirma, „ca ar' fi ruinatu multime de familii in districtulu Fagarasiulu“. Noi nu scimu cine suntu „diplomatii“ poporulu romanescu in Transilvani'a, scimu inse atata, ca cugeta si simtu cā cei cinci susu numiti, de cinci sute de ori cinci. Imperatulu? Vedi-bine.

Dēra renegatii din Clusiu se audia pe secui, cari nici nu sciu se dica Király, ci totu-deauna Császár, cu adausu de ex. „Jaj, jaj, mēgis jobb volt mikor a Császár parancsolt az országban?“

Vechiulu absolutismu a disparutu din Austri'a. Drepturile constitutionali atatea cate le au tierile cislaitane, fia multe, fia mai pucine, suntu respectate cu rigōre, ēra nu calcate in pitiōre, nici sanctiunea loru scupata, nici „mani libere“ nu se inbala calcandu drepturi nationali si personali. Acolo disput'a curge numai asupra drepturiloru si mai multe. —

Cumplita vetamare de onōre, ddnii advocati sciu cumu se si-o repare.

Brasiovu 29 Dec. 1876 (10 Ian. 1877.)

Asecurarile, ce dlu primu ministru maghiaru Tisza le-a datu gratulantiloru sei la anulu nou, nu paru a se realisā dupa placu si dorintia, deōrace nice cestiunea interna a noului pactu dualisticu, nici cea orientala esterna nu grabescu a se resōlve intr'unu modu multumitoriu pentru interesele specifice ale statulu maghiaru. Diurnalele, cari pretindu a fi bine informate, sustienu cu taria, ca negotiatiunile dualistice se voru incepe de nou in dilele prossime, inse totu acele diurnale adaugu cu totu dreptulu, ca pactulu dualisticu va remanē si de astadata o dorintia pia pana atunci, pana candu nu voru veni alte tempuri mai favorabile si alti barbati mai prudenti cā se-lu realisedie, sēu se-lu cassēdie cu totul.

De asta-data va fi ascultata si banc'a nationale, fora consentiementulu careia nu se pōte realisā noulu pactu dualisticu; inse acēsta banca propune, cā se se sustiena statulu quo pe langa simplu adausu, ca Ungariei i se recunōce dreptulu asupra unei parti de trei-dieci percente a billeteloru de banca, ce se dau in comerciū si i se concede a fi representata directu in directiunea banței, inse fora dreptu de paritate. Pactulu ce ar' fi de a se incheiē in sensulu acesta ar' fi numai provisoriu pana la regularea valutei. — Dēca e adevēru, ca banc'a nationale nu concede ungriloru mai multu decatu atata, atunci nu mai pucinu este adevēratu, ca sub asemeni conditiuni ungrui nu se voru impacā cu fratii loru nemti.

— Totu asiā de nefavorabilu stau lucrurile si cu privire la cestiunea orientala, pre care ungrui

vreau se o deslege cu sabi'a de onōre ce au dus'o lui Cherim-pasi's. Precandu deputatiunea studentiloru din Pest'a, constatōria din optu individi, plecā in 4 Ianuariu 1877 st. n. catra Constantinopole, ducundu cu sine sabi'a lui Cherim, pre atunci diurnalulu judanescu „Pester Lloyd“, cā organu inspiratu de persōne din apropierea lui Andrassy, revine la cestiunea mobilisarei armatei austriace si in butulu totororu desmintiriloru de pana acum, in numerulu seu dela 4 Ianuariu 1877 st. n. comunica intre altele, ca inainte de aceea cu vr'o trei dile s'au tramisu comandantiloru militari nisce instructiuni referitōrie la eventualea mobilisare a armatei. Detaiurile acestei instructiuni suntu si remanu unu secretu alu unoru pucine persōne, inse din acestu faptu se pōte deduce cu probabilitate, ca desi d'ocamdata de o mobilisare generale nu pōte fi vorb'a, totusi se vede, ca o mobilisare partiala este imperativu necessaria. — Din aceste espectoratiuni pipaitē ale numitululu diurnalu se vede, ca in consiliulu celu mare ministerialu, ce s'a tienutu in 28 lun'a trecuta in Vien'a, s'a decretatu a se mobilisā d'ocamdata numai o parte a armatei, ceea ce pōte se si urmedia in dilele prossime. —

— Scirile dela conferinti'a din Constantinopole suntu dintr'o di intr'alta asiā de varie, incatu i vine omulu se crēda, ca tōta intieptiunea diplomatica consta astadi numai si numai din minciuni si fleacuri. Abiā se recira bine scirile, cari suflau „pace“ pe tōte tonurile, si le urmara indata altele de natura bellicōsa.

— Pōrt'a otomana si-a prezentatu contrapropunerile sale dimpreuna cu motivele, pre cari ministrulu de esterne Safet-pasi'a le-a cetitu in siedinti'a dela 4 Ianuariu 1877 st. n. Turci'a s'invoesce, cā Bulgari'a se-si capete o administratiune crestina, respinge inse indetorierea ce i se pune, cā se accepte guvernatori crestini si in Bosni'a si Hertiegovin'a. Pōrt'a respinge mai departu cu tōta poterea cuventulu ori-ce ocupatiune militaria si cu privire la desarmarea mohamedaniloru dice, ca acēst'a nu e de lipsa, deōrace de acumu inainte si crestini voru portā arme. Asemenea respinge Pōrt'a si propunerile conferintiē relative la largirea confinieloru Serbiei si ale Muntenegrulu, din contra cere, cā Serbi'a se demoliedie tōte fortaretiele si se platēca o suma considerabila cā desdaunare de resbelu.

— Totu in 4 Ianuariu s'a tienutu in Constantinopole si unu consiliu de ministri, care a decisu, precum dice diurnalulu officialu „Vakit“, sustienē contrapropunerile prezentate conferintiē chiaru si in casulu, candu plenipetentiarii s'ar' departā de acolo. Numitululu diurnalu turcescu spēra ca Europ'a se va tienē neutrale si resbelulu se va localisā intre Russi'a si Turci'a. Turci'a nu pōte se accepte propunerile conferintiē, deōrace suntu vetematōrie pentru suveranitatea si auctoritatea sa Midhat-pasi'a a redicatu siedinti'a consiliulu ministerialu cu cuvintele: „Eu preferu resbelulu inainte unei rescōle a mohamedaniloru“. — In facia acestei situatiuni se astēpta in totu momentulu inchiderea conferintiē si inceperea inimicitieloru.

Infamii scornite de jidovii din Moldov'a.

Cei, cari citescu nemtiesce si unguresce, cu noscu turbat'a batere de alarma a jidoviloru, car au telegrafatu, nu cā din Moldov'a, ci sub pretestu ca de acolo nu au potutu, dela Brasiovu, ca prefectulu districtulu Vaslui ar' fi aruncatu multim nenumērata de familii jidovesci din locuintiele lor pe strate, in frigu, in geru, lasandu-i goli cā napulu; ca apoi multime din acele familii ar' tēmersu la Bucuresci spre a se plange la ministeriu care inse nu a voitū se scia de ele, ēra altele ar' fi venitu pana la Brasiovu. Aceste minciuni piramidali se publicara mai antaiu in „Pester Lloyd“, care apoi indata a dōu'a di vomī asupra statulu si natiunei romanesci cele mai scarnave insulte s'afacū apellu la ministrulu Andrassy, cā si la tōtū diplomati'a, se infrene si pedepsēca pe romani. Ministrulu de esterne indata si provocā pe consē

late că se dă informațiune exactă la momentu; totu-odată se făcù întrebare și aici la Brașiov, deca au sosit, și câte familii jidovesci din Moldov'a. Nu trecura cinci zile, și tota faim'a eș minciuna blastemata, precum ne asigură ministerialulu „Fremdenblatt“ din 4 Ian. a. c.

Noi cunoștem de aprôpe impregiurarile din Moldov'a. Numeru mare de jidovi austro-unguresci, fugu neincetatu în Moldov'a, care de fric'a cataniei, care de fric'a pedepsei pentru crime comise, și temenduse de consulate, se tragu pe ascunsu dela orasie la sate, fora pasportu, fora bani, fora profesii oneste. Consulatele 'i reclama, prefectii și subprefectii obligati chiaru prin tractate ei ridica și 'i tramitu la urm'a lor. Dera aci érași se adevé sententi'a romanésca: Jidovulu lovesce și totu elu sbiéra.

Candu sate întregi de romani ardeleni s'au spartu și locuitorii goniti din ele au remasu fugari pe pamentu, candu scôle romanesci confessionali că cea din Rocn'a sunt risipite și luate cu puterea, atunci „Pester Lloyd“ și toti complicitii sei nu vedu și nu audu nimicu din tôte aceste; dera pentru nise vagabundi, carora, cumu dicea deunadi „Máramaros“, nici nume nu li se pune candu ii taie impregiuru, pentru că se-si póta perde mai usioru urm'a din tr'unu districtu în altulu, din un'a tíera în alt'a, li se rupe anim'a și colcaie de resbunare.

De altmentrea numai orbulu nu vede, ca acésta alarma avea tendenti'a de a influentiá asupra diplomaților adunati în conferentiá, la care „Alliance universelle israelite“ dela Parisu, Vien'a etc. alergá cu memorialu în favórea jidoviloru.

Ungari'a. (Ce se face cu fundatiunile!) Diariulu maghiaru „Közvélemény“ face urmatóri'a revelatiune plina de investiatura. În anul trecut ministeriulu voindu se-si asigure influentiá mare asupra calei ferate ce póta numele dela riulu Tizza, decise într'unu consiliu că se cumpere 13 mii de actiuni de ale acelei cali cu câte 212 fl. una. Ministeriulu inse nu avea nici unu banu destinat spre scopulu acela; dera -si ajutá curendu, ca-ci luá din fondurile r. catholice 2.756,000 și cumpará actiunile dorite. Acuma inse acele sunt scadiute la 165 fl.; prin urmare fondurile catholice perdura la acésta specula 600,000 florini.

R o m a n i ' a .

Bucuresci. Evenimentele se inaltia și se involbura că valorile oceanului. Pre candu noi în miculu nostru spatiu ne apucaseram se aretamu lectoriloru nostri prin discursulu dlui Blaremburg dimensiunea ce luasera desbaterile parlamentarie în camerele Romaniei asupra neutralitatii, Pórt'a otomana vine și taia cu una trasatura de condeiu totu drumulu apucatu de natiunea romana spre a securarea neutralitatii teritoriului seu. Sultanulu și pórt'a sa, declara pe Romani'a de provincia a sa otomana. Logic'a este inexorable. De aici ar' urmá, ca Romaniei, cá unei provincie ottomane, nu-i este permisú nici macaru a vorbi de neutralitate. Gravitatea acestei situatiuni create prin orb'i'a Turciei june, care sémene ca maimutiesce pe Ungari'a, este atatu de mare, incatu noi nu potemu face nimicu mai bine pentru lectorii nostri, decatu a o reproduce dupa testurile autentice venite dela Bucuresci, adaugundu inca numai atata, ca unu diariu francescu defini fapt'a Turciei cu cuvintele latinesci: *Summa injuria = suprem'a insulta.*

Écca fatal'a situatiune:

„Bucuresci,“ ^{23 Undrea 1876.}
_{4 Calindariu 1877.}

În cele dóue din urma zile s'a agitatú, și eri s'a resolutu în Camera o cestiune de ordinea cea mai superióra ce se póte infacisia hotariloru unei reprezentatiuni nationale.

A fostu memorabile diu'a parlamentaria de eri, atatu prin marea cestiune nationale ce a ocupatu-o, catu si prin puterea, cu care reprezentanti natiunii s'au rostitu pentru afirmarea și apararea energica a drepturiloru Romaniei, în contra incalcariloru nesocotite ale guvernulu otomanu.

Dupa doue siedintie secrete, una la Camera și alta la Senatu, și dupa o conferintiá, în care membrii ambeloru corpuri au fostu uniti, — siedintie menite a pune pe reprezentanti natiunii în positiune de-a cunoșce bine cestiunea de care aveau se se ocupe în urma în modu oficialu, — eri séra, de la optu pana la una ora și unu quartu, s'a tienutu la Camera siedinti'a publica pentru luarea unei resolutiuni.

Agitatiunea, care a domnitú în dilele din urma în Bucuresci și în tóta Romani'a, unde isbirea ce ne aduce Turcia a fostu cunoscuta; neastemperulu, indignatiunea ce se manifestau cu curagiu și în gura mare, pe candu consiliile pretinsiloru întiepti, séu mai esactu ale sibaritoru și speculantiloru fara simtiu nationalu, fara anima, abia cutesau a se exprime pe tacate și într'unu modu îndouiosu; multimea publiculu, care diu'a întiesá stradele în grupe ce discutau cu animatiune, éru séra pana la o ora fórté înaintata implea tôte tribunele și statiónele în giurulu Camerei; acésta suflare în fiue, ale carei vibratiuni érau unu curentu de indignatiune patriotica, pe care nimeni n'a cutezatu a'lu infrunta în facia, érá prob'a cea mai vedita, ca represintatiunea nationale, în modulu în care trata cestiunea, și în resolutiunea ce a luatú, respundea simtimentulu unanimu alu tuturor Romaniloru.

Era frumosu de-a simti vibrarea fibrei patriotice în aceste grave momente și inriurirea ce ea esercitá pana și asupra celoru cari, orbiti de resimtieminte séu de vederi esclusivu personale, coboríau marea cestiune nationale pana la nivelulu unei cestiuni ministeriale.

Va afla astadi bolnavulu de la Bosforu, voru afla tôte cabinetele garante, ca aci, în acésta tíera care n'a fostu nici-o-data cucerita cu sabia, esista vointia nestramutata, vointia neinvinsa de-a trai printr' o víeti'a propria și esclusivu nationale, care nu se póte desvolta de catu la sórele suveranitatii nationale; voru afla ca acésta vointia, care e secretulu pastrarii nationalitatii nóstre, departe de-a fi slabita, este astadi mai tare de catu totu-de-una, multiamita luminelu secolulu; voru afla în fine, ca acésta vointia da Romaniloru o credintiá atatu de puternica în drepturile lorú, în catu cu nici unu pretiu ei nu voru ingadui, că nesce tratate de aliantia se fia transformate în legaturi de vasalitate, și cá tíer'a lorú independenta dupa testulu vechieloru tratate cu Pórt'a, se devia o provincia turcésca.

Déca natiunea romana a sciutu se plutéscá victoriósa de asupra valoriloru furtunése ale altoru timpuri, în cari Turci'a era de diece ori mai tare și Romani'a pe diumetate mai slaba de catu astadi. Nu acum, candu drepturile séle suntú incrise în dreptulu publicu europénu, și candu din doue principate separate a devenitu prin singur'a sea vointia unu statu puternicu, se va sfi de-a afirma susu și tare drepturile séle, și de-a desfide pe ori-cine, se le atinga!

Optu-dieci de voturi, contra trei abtineri, a-fara de ministrii, și nici unu singuru votu contra, au stabilitu în nóptea de 24 Decembre în sinulu represintatiunii nationale acésta atitudine barbatésca și romanésca.

Avisu Sublimei Porti; avisu fantasmagorielu de mare putere musulmana în Europa, pe care o visóza partid'a junei Turcii cu reprezentantulu ei Mithad-pasia.

Nu Romani au aruncatu manusi'a; nu ei au creatu conflictulu. Ei urmau în linisce, de a se conforma strictu tratatelorú și obligatiuniloru ce credeau, ca le suntú impuse de garanti'a colectiva a puteriloru Europei. Pe candu vecinii lorú 'si versau sangele pentru liberare și nationalitate, Romani -si dedeau tóté silintiele de a se conforma celei mai stricte neutralitatii, servindu astu-felu mai cu obsehire interesele și positiunea imperiulu otomanu.

Trista fú inse pentru Romani diu'a desceptarii. În momentulu candu acceptau, cá atitudinea lorú corecta se'í redice în opiniunea puteriloru în genere și a Turciei în particularu, se desceptara, ca acésta atitudine n'a facutu de catu se intaresca pe Turci în convingerea, ca Romani'a nu este de catu o provincia turcésca, careia Sublima Pórt'a a binevoitu a 'i acorda óre-cari privilegia.

Eri lumina se făcù pe deplinu în Camera.

De o-data cu promulgarea prin hatt imperiale a Constitutiunii turcesci, agentulu Romaniei la Constantinople semnala guvernulu seu, ca art. 7 alu acestei Constitutiuni se ocupa și de positiunea Romaniei, calificandu-o de provincia otomana privilegiata și pe Suveranulu ei de siefu alu acestei provincie.

Terminii Constitutiunei otomane érau pré categorici, pentru cá de si nu se rostea numele Romaniei, lumea intréga se nu recunosca intentiunea manifesta a Portii de a trece pe Romani'a între provinciile turcesci, cu singura calificare distinctiva de privilegiata.

Lovitur'a era data: Romania o primiea în facia, și nu putea se nu riposteze. Cu tôte acestea guvernulu voi se impinga prudenti'a și spiritulu de impacare pana la ultim'a limite posibila; în scopu de a deschide Portii calea indreptarii reului și a netedirii conflictulu nascundu, elu respunse telegraficu agintelui tierii la Constantinople, ca aprecierea sea asupra art. 7 alu Constitutiunii este póte eronata, și ca se caute a avé cu ministrulu de esterne alu Turciei o explicare categorica asupra acestui puntu.

Acésta comunicare telegrafica, espeduita din Bucuresci la 29 Decembre, nu fu primita de agintele nostru de catu la 31 Decembre. Nu mai remane dér' îndouiéla, ca acésta telegrama, mai 'nainte de a parveni la agenti'a romana, a fostu cunoscuta și discutata de guvernulu otomanu. Prin urmare, candu agintele Romaniei merse la Savfet-pasia se céra lamuririle și explicarile, pe cari Constitutiunea otomana le facea neaparate, acestu consiliaru alu Maiestatii Sale Sultanulu-constitucionalu sciea bine despre ce e vorba și era pregatitu a respunde.

Respunsulu ceteroricu fú, ca Romani'a n'a fostu și nu este de catu o provincia a imperiulu otomanu. Agintele Romaniei nu lipsi de a observa ministrulu de esterne alu Turciei gravitatea unei asemenea declarari, menita a fi transmisa oficialu guvernulu din Bucuresci. Cu tôte aceste Savfet-pasia nu stete la îndouiéla a repeti afirmarea, care în asemeni conditiuni luá caracterulu unei desfideri.

Ei bine, natiunea romana, la rondulu ei, primesce desfidera: demnitatea și drepturile ei n'o iérta se faca altu-felu. Prin aprôpe unanimitatea reprezentantiloru ei, natiunea protestá cu energia, și va apela la puteri contra incalcarii drepturiloru garantate chiaru de densesle.

Situatiunea e lamurita: natiunea o data porrita pe acésta cale, nu se póte opri, dupa cum o declara categoricu ensusi presiedintele consiliulu, d. Ion Brateanu, de catu atunci, candu Pórt'a, printr'unu actu totu atatu de solemnu cá si Constitutiunea imperiulu, va recunósce Romani'a cá Statu suveranu, în positiunea pe care 'i-o creaza vechiele sále tratate cu imperiulu otomanu.

Tendintiele junei Turcie, manifestate în Constitutiunea otomana, suntú vedite: presiedintele consiliulu le-a aretatu de la tribuna: copisti pucinu norocosi ai reformelorú și institutiuniloru Europei, urmandu esemplulu Austriei, Prusiei și altoru puteri, noui conducatori ai imperiulu otomanu spera a ajunge la fusiunea tuturorú nationalitatiloru din imperiu într'una singura, cea otomana. Ei parú a fi destulu de naivi, spre a crede, ca este de ajunsu a decreta printr'ua Constitutiune academica, cum o numi d. Iepurénu, egalitatea de drepturi, și a proclama prin aceeași Constitutiune, ca ori-ce fíntia omenésca din imperiu este de aci înainte Otomanu, pentru cá de indata se si devia Otomanu în realitate.

Ei parú a nu avé consciintiá ca obstacole colosale de rasa și mai cu osabire de constitutiune sociala se opunu la o asemenea fusiune. Ei parú a nu întielege, ca acésta tentativa este nenorocita și pentru ca a venitu pré tardiu. Nu astadi, candu Turcia e pusá directu supt epítropi'a puteriloru Europei, cari vinu la densa se 'i dicteze și impuie conditiuni, nationalitatile din Turcia potú se fia atrase de farmeculu puterii și alu maririi, pana a se glorifica de a se numi Otomani, și a gasi vr'unu avantajú de-a se numi estu-felu.

Si déca Romani'a chiaru atunci, candu Europ'a se infiorá de puterea turcésca, a sciutu s'ó infrunte victoriosu; déca în urma, candu imperiulu Osmanliiloru nu era inca pusú supt epítropia, Romani au sciutu se-si revendice contra vointiei lui și chiaru contra testulu tratatulu de Parisu drepturi cá acelea de a seversi unirea Principatelorú, de a'si da o Constitutiune inlaturandu Conventiunea, de a'si proclama unu Domnu strainu și o dinastia apoi nu astadi, candu Turci'a se afla într'o positiune atatu de scadiuta și, candu cutéza se ne incalce drepturile cele mai positive, natiunea romana se va gasi incurcata séu intimidata de-a radica drapelulu drepturiloru séle, și de a'lu face se fal-faie victoriosu pe art. 1, 7 și 8 ai Constitutiunii turcesci.

D. Iónu Brateanu a disu: „imi voi face datori'a chiaru déca as' fi securu, ca în urma me veti ucide cu petró!“

Afle Jun'a-Turcia, ca acesta este strigatulu a-nimei romanesci; în numele acestei abnegatiuni